

Poštnina plačana pri pošti
1128 Ljubljana

Nacionalna agencija programa MLADINA

MOVIT

Trg Mladinskih delovnih brigad 12
1000 Ljubljana

tel.: 01/426 5269

fax.: 01/426 8558

e-mail:

program.mladina@mladina.movit.si

VSEBINA:

- 2** Klesanje novega programa
- 4** Vključevanje skupin mladih z manj priložnostmi in še posebej invalidne mladine
- 5** Kako lahko pripravimo aktivnost in omogočimo dostop vsem
- 7** K Evropi brez ovir za mlade hendikepirane osebe
- 8** Vključevanje mladih z invalidnostjo v program MLADINA
- 9** narodna izmenjava mladostnikov oviranih v gibanju
- 11** Povezujemo se naprej
- 12** Mreža prostovoljcev za pomoč slepim in slabovidnim
- 14** Moj EVS projekt
- 14** Mi smo na vrsti - izmenjave gluhih gledaliških skupin
- 16** Pomembno iz Nacionalne agencije

U V O D N I K

Barbara Zupan. 37 milijonov ljudi v Evropski uniji je hendikepiranih. Hendikepirani so ljudje z enakimi pravicami, so delavci, potrošniki, davkoplačevalci, politiki, študentje, sosedje, družinski člani ali prijatelji. Pa vseeno velikokrat na njih ne gledamo tako. Nedavna raziskava v Evropi kaže na nerazumevanja tega, kaj sploh pomeni hendikepiranost in koga vse vključuje. Hendikepirani ljudje so državljani z enakimi pravicami, ki imajo moč, da govorijo v svojem imenu, in niso predmet pomilovanja in miloščin. Zaradi številnih diskriminacij in s tem povečevanjem ovir v okolju, v odnosih in sodelovanju v družbi je Svet Evropske unije 3. decembra 2001, ob mednarodnem dnevu hendikepiranih, razglasil leto 2003 za evropsko leto hendikepiranih. Leto 2003 je tako leto, ko se lahko več časa posveti predvsem zmanjševanju diskriminacije hendikepiranih in spodbujanju njihove integracije v družbo.

Skupaj z drugimi akterji na področju mladine želijo tudi Nacionalne agencije programa MLADINA v posameznih državah opozoriti na pomembnost vključevanja hendikepirane mladine v projekte mladinskih izmenjav, prostovoljne službe in druge projekte, ki jih pripravljajo mladi ali organizacije, ki delajo z mladimi. V preteklih letih delovanja smo v Sloveniji s sredstvi Evropske unije že podprli nekaj projektov, ki so vključevali hendikepirane mlade, te vam tudi predstavljamo v tej številki Mladja. Namenjeni so spodbujanju vključevanja hendikepirane mladine v različne projekte, ki jih pripravljajo in izvajajo mladi. Ti projekti imajo tudi prednost pri dodeljevanju sredstev iz programa MLADINA.

V enem izmed člankov je opisan tudi problem izrazoslovja na tem področju. Kot urednica revije Mladje uporabljam izraz hendikepirani, čeprav mogoče glede na izvor ni najprimernejši izraz, pa vendar uporaba tega izraza izhaja predvsem iz zunanjih ovir, s katerimi se srečujejo hendikepirani, invalidi, ljudje s posebnimi potrebami, ljudje z invalidnostjo idr. in jih posledično postavlja v neenak položaj.

KLESANJE

novoga programa

KOLOFON:

Založnik:
Nacionalna agencija programa
MLADINA, MOVIT

Odgovornik urednik: Janez Škulj

Glavna urednica: Barbara Zupan

Lektorica: Katja Dragar

Oblikovanje in priprava za tisk:
EPSIT d.o.o.

Tisk: Ribič Martin s.p.

Naslov uredništva:
NA progama Mladina, MOVIT
Trg Mladinskih delovnih brigad 12
1000 Ljubljana

E-pošta:
program.mladina@mladina.movit.si
Spletna stran: <http://mladina.movit.si>

Tel.: 01/426 52 69

Fax.: 01/426 85 58

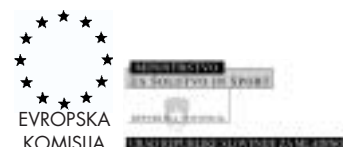
ISSN: 1580-805X

Publikacija ni namenjena prodaji!

Mnenja in stališča
izražena v tej publikaciji
ne izražajo nujno tudi mnenja in
stališča Evropske komisije oziroma
Nacionalne agencije programa
Mladina.

Narejeno s podporo Evropske
komisije in Urada RS za mladino
pri Ministrstvu RS za znanost,
šolstvo in šport.

JUNIJ 2003

2 / M L A D I N E

*V letu 2003 poteka
evalvacija sedanjih
programov skupnosti na
področju izobraževanja,
usposabljanja in mladine,
ki jih poznamo pod
imenom SOCRATES,
LEONARDO DA VINCI in
MLADINA, Evropska komisija
pa namerava do konca leta
2003 objaviti svoj predlog
za novo generacijo
programov, ki naj bi se
začela s 1. januarjem
2007.*

prenehanja izvajanja projek-
tov. Tretji strah je povezan s
finančno zmožnostjo tipičnih
akterjev na področju mladinskega
dela, ki težko zagotovijo dolgoročno
finančno stabilnost, potrebno za
izvajanje takšnih projektov.

Takšni projekti, po mnenju
nacionalnih agencij, bi predvsem
bili pisani na kožo velikim
mednarodnim mladinskim
organizacijam in dosedanjim
velikim in finančno sposobnejšim
upravičencem, ki tudi zelo
glasno postavljajo v ospredje
potrebo po takšnih projektih.
Toda ta potreba ima tudi zelo
»vsebinsko« ozadje. Program
MLADINA je doživel izredno
decentralizacijo, kar pomeni,
da se o dodelitvi velikega
dela sredstev odloča na na-

Nacionalne agencije v programu
MLADINA so že podale svoje
videnje tega novega programa.
V ospredje postavljamo t.i. mikro
projekte, kot jih program pozna
sedaj, in ki imajo pomembno
komponento lokalnega razvoja.
S takšnim pristopom sicer ne
zavračajo možnosti dolgoročnih
projektov, ki bi skozi daljši čas –
na primer triletno obdobje –
vključevali različne oblike
možnosti sedanjih akcij, vendar
pa izražamo tudi pomisleke
nad prevlado takšnih projektov.

Prvi izhaja ravno iz siceršnjih
ugotovitev raziskovalcev na
področju mladine, da je zaradi
opaznega upada interesa
mladih za dolgoročno zavezanost
posameznemu cilju ali projek-

tu. Drugi je strah, da bi alokacija
sredstev takšnim projektom
predstavljala tudi izgubo sred-
stev v primeru predčasnega

Pomen in pasti skupnih ciljev za Slovenijo

Najpomembnejši pozitivni pomen
skupnih ciljev je vsekakor dejstvo,
da bodo določena – po pričakovanju –
ožja področja na področju
mladinske politike, kjer bo razvoj
pod drobnogledom skupnih
institucij ter ostalih držav članic.
Dosežki, predvsem njihov
kvantitativni aspekt na takšnem
področju, sicer ne bodo
obligatorni, vendar gre
pričakovati, da bodo napori
vloženi, če ne zaradi drugega
že zaradi tega, ker nihče ni
rad na koncu lestvice. Še
pomembnejše pa je, da ne bo
več mogoče prisegati na različna
tolmačenja posamezne teme,
kajti predlog skupnih ciljev na
področju participacije je
jasen: razvoj in uporaba
instrumentov participacije na
ravni lokalnih skupnosti;
spodbujanje sodelovanja
mladih v delovanju
predstavniške demokracije in
učenje o tem, kako
participirati. Predlog skupnih
ciljev na področju informiranja
pa je naslednji: dostop
mladih do informacij (za
mladino); kvaliteta informacij
(za mlade); sodelovanje
mladih pri oblikovanju in
posredovanju informacij (za
mlade).

Vseeno pa se za Slovenijo z
lastnim tempom razvoja na
področju mladinskega dela
skriva tudi past, in sicer ta,
da bo doseganje skupnih
ciljev tudi brez zmanjševanja
javne porabe imelo učinke za
obseg podpore za mladinsko
delo v okviru drugih tem ali
ciljev.

Kaj je odprta metoda koordinacije?

Je posebna oblika sodelovanja med državami članicami na tistih področjih življenja, nad katerimi pogodbe o Evropski uniji ne dajejo pristojnosti evropskim institucijam, ampak jim omogočajo zgolj spodbujanje sodelovanja med državami članicami. Samo sodelovanje pa izgleda takole:

Na predlog Evropske komisije Svet ministrov (odgovornih za mladino) periodično določi prednostne teme skupnega interesa. Države članice določijo nacionalnega koordinatorja, ki v sodelovanju z Evropsko komisijo pripravi poročilo o stanju na področju posamezne teme, vključno z načrtovanimi političnimi iniciativami, primeri dobre prakse in drugih dejstev, ki bi bila pomembna za obravnavo te teme s stališča nacionalnih realnosti. Na podlagi teh poročil Evropska komisija pripravi povzetek in analizo, ki jih skupaj s predlogom skupnih ciljev predloži Svetu ministrov. Svet ministrov določi skupne usmeritve in cilje na področju posamezne teme, določi proceduro nadzora nad doseganjem ciljev ter – kjerkoli je potrebno – določi tudi mejnike za dosego. V nadaljevanju je za periodično spremljanje in primerjavo zadolžena Evropska komisija, ki periodično poroča o napredku Svetu ministrov. V spremljanje in primerjavo se vključujeta tudi Evropski parlament ter Socialni odbor in Odbor regij, ki imajo možnost izraziti svoje mnenje.

cionalnih ravneh, le manjši del sredstev pa je ostal za dodelitev na evropski ravni, kjer se lahko za sredstva podpore pogotujejo te organizacije.

Za velike upravičence na nacionalnih ravneh pa zahteva po diversifikaciji upravičencev predvsem pomeni, da v obdobjih večjega povpraševanja od ponudbe njihovi projekti enostavno ne pridejo v poštev za sprejem v program MLADINA, zato vidijo v takšnih možnostih predvsem dolgoročno zagotovitev sredstev iz programa. V sedanjem obsegu možnosti v Sloveniji pa to tudi pomeni, da bi lahko podprli izredno majhno število takšnih projektov.

Popolna novost pri predlogu nacionalnih agencij pa je zahteva, da program postane finančni instrument siceršnjega političnega dialoga in sodelovanja na področju mladinskih

politik v Evropski uniji. Zato tudi predlagamo uvedbo nove akcije, ki bo izrecno in izključno podpirala sodelovanje med akterji na področju mladine in v okviru prednostnih tem, ki so določene v okviru odprte metode koordinacije. Nacionalne agencije izhajajo iz dejstva, da je za razliko od predhodnih klesanj programov od leta 1987 nastopilo novo dejstvo z objavo t.i. Bele knjige ter vzpostavljeno odprto metodo koordinacije. Evropska komisija je na podlagi predlogov držav članic objavila prvi seznam ciljev, ki naj bi jih države članice dosegle in primerjale v naslednjem dvoletnem obdobju, in sicer na področju participacije mladih in informiranja. Cilji ne bodo sicer določali koliko, toda že samo vprašanje, kaj naj bo doseženo, bo omogočilo skladnejši razvoj na posameznem pod-

ročju predvsem pa primerljivost doseženega. Nacionalne agencije se zavedajo, da bo evropsko sodelovanje zahtevalo dodatna sredstva, predvsem za vključevanje nevladnih organizacij in s tem mladih v celoten proces, žal pa sedanji okviri ne dopuščajo ravno veliko možnosti za tovrstno podporo iz programa MLADINA.

Svoje stališče do novega programa je že objavil Evropski mladinski forum, katerega član je tudi Mladinski svet Slovenije ter številne druge organizacije iz Slovenije, ki so sestavni del mednarodnih nevladnih mladinskih organizacij. Stališča so razvili v delovnih skupinah med nacionalnimi agencijami in upravičenci v programu, in sicer stališča do procedur izvajanja programa, do sodelovanja s tretjimi državami in do instrumentov novega programa in drugih vprašanj. Slovenski prijavitelji so že lahko z dogovori sodelovali pri vprašalniku o procedurah, nekateri so se tudi udeležili delovnih skupin v Bruslju. Zadnji prispevek iz Slovenije bodo posredovale pristojne nacionalne oblasti v okviru t.i. nacionalne evalvacije, kjer bodo s svojimi odgovori na vprašalnik lahko sodelovali tudi vsi dosedanji upravičenci v programu, predvideno pa je tudi enodnevno srečanje za večje upravičence.

Do sedaj najpomembnejše dejanje v klesanju potez novega programa pa je sprejem stališča Sveta ministrov (na katerem je sodeloval tudi minister Dr. Gaber), v katerem je poudarjena potreba po vzdrževanju in razvijanju obstoječih instrumentov Skupnosti, ki so še posebej namenjeni mladim in ki so nepogrešljivi za razvoj sodelovanja med državami članicami na področju mladine. Ministri v nadaljevanju tudi poudarjajo, da morajo prednostne naloge in cilji teh instrumentov biti v skladu z novim okvirom evropskega sodelovanja na področju mladine, kot ga predstavlja Bela knjiga.

PROGRAMA MLADINA

MLADINSKE
IZMENJAVE

EVROPSKA

1. MLADINSKE
IZMENJAVE

2. EVROPSKA
PROSTOVOLJNA
SLUŽBA

3. MLADINSKE
POBUDE:
SKUPINSKE
POBUDE IN
VLOŽEK V
PRIHODNOST

4. SKUPNE
AKTIVNOSTI
PROGRAMA
SOKRATES,
LEONARDO DA
VINCI IN
MLADINA

5. PODPORNE
AKTIVNOSTI ZA
MLADINSKE
DELAVCE IN
DELAVKE

Vključevanje skupin mladih z manj priložnostmi in še posebej invalidne mladine

Janez Škulj, direktor NA Mladina

Marsikateri državni organ, ki posega na področje mladine, ima svoje prostore v Ljubljani. Marsikateri med njimi ima stopnišče in dvigalo, katerega vrata so premajhna, da bi omogočala vstop vozička, še posebej enega izmed tistih z lastnim pogonom. Toda tudi nacionalna agencija programa MLADINA s svojimi poslovnimi prostori na Trgu mladinskih delavnih brigad ni izjema. Pet stopnic je razlog, da oseba v vozičku ne more brez pomoči drugih do svetovalne dejavnosti, ki jo izvaja Nacionalna agencija v svojih prostorih.

Toda to je zgolj odraz fizičnih preprek, ki onemogočajo samostojno trkanje na vrata. Fizične prepreke za invalide so obvladljive s pomočjo drugih, kot je obvladljiv problem dostopnosti za mlade očete in matere, ki s svojim dojenčkom v vozičku obstojijo pred kakšnim stopniščem ali premajhnim dvigalom. Le da poudarek ne bi smel biti na takšni ali drugačni možnosti presežanja problema s pomočjo drugih, ampak na možnosti, da čimveč ljudi ne glede na različne osebne situacije, lahko naredi samostojno čimveč.

Dosedanja praksa izvajanja projektov v programu mladina je pokazala, da smo imeli zelo malo projektov, v katerih bi sodelovala tako invalidna kot »neinvalidna« mladina. Projekti, ki vključujejo invalidno mladino, so – praviloma, omejeni zgolj na sodelovanje invalidne mladine. Tudi prijavitelji teh projektov – resnici na ljubo ne vedno – so tisti akterji, katerih osrednja pozornost je namenjena zgolj invalidni mladini. Odveč je poudarjati, da si v Nacionalni agenciji želimo več projektov, v katerih bi sodelovala tako neinvalidna kot invalidna mladina. Razlog je pre-

O možnostih invalidne mladine za vključitev v mladinsko delo govorimo sorazmerno malo. Nekaj o teh možnostih – pa čeprav gre za zgolj fizično dimenzijo pojma dostopnosti – govorita dva primera dostopnosti za določen del mlade populacije. Namreč tisti del, ki je prisiljen uporabljati voziček za svojo mobilnost.

prost. Eden izmed osnovnih ciljev mladinske politike, ki se izvaja tudi s pomočjo mladinskega dela, je integracija mladega posameznika v družbo. Drugi izmed osnovnih ciljev je spodbujanje aktivne participacije mladega posameznika, da v sodelovanju s svojimi vrstniki prevzame svoj del odgovornosti za lasten razvoj kot za razvoj svoje skupnosti. Začeni z vsakodnevno lokalno skupnostjo, v kateri živi, ter ob upoštevanju vseh realnosti takšne skupnosti. Vključno z dejstvom, da med nami živijo tudi invalidi, ki jih morda ne vidimo in zato nanje ne pomislimo, pa čeprav so naši sosede v ulici.

Stopnja vključevanja invalidne mladine v mladinsko delo v drugih evropskih državah je različna. V nekaterih je ta stopnja še manjša kot v Sloveniji. Torej, lahko smo zadovoljni, da ni vse tako slabo. Vendar pa je v nekaterih državah mnogo višja. Ponovno, poudarek ne sme biti na merjenju našega stanja s stanjem nekje drugje. Integracija različnih t.i. obrobni skupin mladih v družbo ni ne dobra volja zlate sredine, niti ni porojena zaradi različnih čustev, ampak nujnost, ki ima svoj ekonomski izračun.

Kaj pa realnost mladinskega dela v Sloveniji? Krivično bi bilo trditi, da v tej realnosti ni naporov za vključevanje invalidne mladine pa tudi drugih skupin mladih z

manj priložnostmi. Brez omenjanja kategorikoli akterja ti akterji načrtno oblikujejo in izvajajo aktivnosti, ki so prilagojeni mladim invalidom. To je dobro. S stališča ciljev mladinskega dela pa je največkrat slabo to, da so prevečkrat omejene na sodelovanje več ali manj zgolj invalidne mladine. Samo po sebi to ni slabo, saj takšne aktivnosti nedvomno pripomorejo k večanju samozavesti in krepitvi lastnih sposobnosti, povedano s tujim izrazom, so pomemben del »empowermenta«. Slabo je, če ne sledi nadaljevanje. Torej aktivnosti in procesov, v katerih ni pomembno samo, da so možnosti sodelovanja dejansko odprte za vse, ampak je pomembno tudi, koliko se dejansko trudimo, da bi k vključitvi pritegnili tudi tiste mlade, ki ne pripadajo »zlati sredini«. Teh aktivnosti pa je veliko veliko manj.

Takšne aktivnosti – ki pa ne smejo biti le del dodatne ponudbe zaradi boljšega vtisa – bodo v marsičem spremenile dosedanje pristope v pripravi in tudi izvajanju siceršnjih aktivnosti akterjev na področju mladinskega dela. Vnaprej je jasno, da bo marsikaj ostalo nedostopno, toda ne zaradi volje ali enostavno neupoštevanja zmožnosti, pač pa zaradi objektivnih okoliščin. Toda bilo bi racionalno – za dobrobit vsake lokalne skupnosti – da se poveča število teh aktivnosti, ki jih ustvarjajo mladi in so namenjene mladim in ki bodo bolj odprle prostor in ponudile učinke neformalnega usposabljanja s pomočjo mladinskega dela tudi invalidnim mladim in drugim obrobni skupinam. Od tu tudi izhaja najmočnejši argument, zakaj mladinsko delo ni stvar povpraševanja in ponudbe, ki je tudi razlog, da tovrstne aktivnosti zasluži-

jo javno podporo, še posebej na občinskih ravneh.

Odveč je omenjati, da je stopnja vključenosti invalidne mladine v siceršnje oblike in aktivnosti mladinskega dela odvisna tudi od splošnega odnosa neke družbe do invalidov v družbi. Zgodbe, kot je bila tista ob pobudi za referendum o invalidskih organizacijah, ne puščajo ravnopretirano dobrega občutka. Niti slučajno niso spodbuda, da bi t.i. »večina« zares občutila potrebo po integraciji tudi tega dela populacije v čisto vsakdanje življenje vsakega izmed nas.

In kje je vsakdo izmed nas v tej realnosti? Vsak akter na tem področju si lahko zastavi naslednja vprašanja: koliko možnosti programi in projekti, ki jih ustvarjamo, sploh ponujajo dejansko možnost vključitve invalidni mladini? Kaj smo naredili za to, da bi o naših aktivnostih in možnostih sodelovanja seznanili invalidne mlade posameznike v našem okolju ter jih motivirali za sodelovanje? In – tudi to je marsikje pomembno vprašanje – kdaj smo nazadnje v naši skupini mladih spregovorili o tem, da med nami živijo tudi invalidi, da pa jih med nami na naših rednih srečanjih in aktivnostih ni?

Lahko pa bi si enaka ali podobna vprašanja zastavili tudi za druge skupine mladih, ki jih s takšnim ali drugačnim namenom definiramo kot mlade z manj priložnostmi. Definicija skupin mladih z manj priložnostmi v programu MLADINA v Sloveniji je specifična glede na namen in potencialne učinke programa in to je omogočanje izkušnje bivanja in dela v večkulturnih okoljih. S tem enostavno povejmo, da v tej definiciji niso zajete vse skupine, ki bi lahko bile definirane kot skupine mladih z manj priložnostmi zaradi drugih namenov in ciljev. Program MLADINA naj bi bil pač komplementaren program drugim programom na državni in lokalni ravni v Sloveniji.

Odgovor programa MLADINA je jasen. V obdobju veliko večjega povpraševanja po podpori kot jo trenutno program lahko zagotovi, je eden izmed pomembnih kriterijev odločanja o sprejemu v program in s tem dodelitvi podpore ravnopretirano sodelovanje skupin mladih z manj priložnostmi. Za Nacionalno agencijo pa tudi zahteva, da ob naslednji selitvi najde prostore, kjer ne bo fizičnih ovir za dostop dela populacije mladih, ki jim je program namenjen.

Kako lahko pripravimo aktivnost in omogočimo dostop vsem

Kdo bodo udeleženci vaše naslednje delavnice, seminarja ali tečaja usposabljanja? Kako lahko zagotovite, da bodo imeli vsi udeleženci, tudi s hendikepom ali drugimi težavami pri mobilnosti, dostop in se bodo med aktivnostjo počutili udobno? V nadaljevanju lahko najdete nekaj nasvetov, ki so vam lahko v pomoč.

Vsak, ki organizira aktivnost, bodisi konferenco, tečaj usposabljanja ali športno prireditve, si želi pritegniti kar največje število udeležencev ali gledalcev.

Velikokrat se zgodi, da pri tem pozabimo na veliko skupino, ki šteje okoli 37 milijonov posameznikov iz cele Evrope. Govorimo o starejših ljudeh, osebah z motoričnimi motnjami, slabovidnih ali slepih, naglušnih ali gluhih osebah, osebah s težavami v duševnem zdravju, ki jih velikokrat spremljajo prijatelji ali družina.

Res je, da vključevanje te skupine, ovrane v gibanju, v aktivnost zahteva nekoliko več priprav pri sami pripravi aktivnosti. Vendar pa z dobro voljo in od-

prtostjo lahko premagamo ovire in zadovoljimo tako sebe kot organizatorja in tudi udeležence.

Še prav posebej bodo takšnega pristopa vesele hendikepirane osebe, ki se bodo počutile zaželenene, omogočeno jim bo polno vključevanje in dogodka prav gotovo ne bodo pozabile.

Kaj lahko naredimo?

V večini držav najdemo organizacije, ki jih vodijo hendikepirane osebe, ali organizacije, ki skrbijo za hendikepirane osebe, ali informacijske centre, ki se osredotočajo na pomoč hendikepiranim osebam. Te organizacije vam bodo z veseljem pomagale z nasveti, informacijami ali podporo, ki jo potrebujete pri teh zadevah.

Informacije so skoraj nujno potrebne, ko razmišljamo o zagotavljanju dostopnosti kraja, kjer se bo odvijala aktivnost.

Dostopnost vključuje dostop do zgradb oziroma prostorov, komunikacijo in informiranje. Dovoz za osebe na vozičkih ni torej edino, kar je pomembno. Ustvariti je potrebno okolje, kjer se vsi lahko počutijo

udobno, tako osebe z različnimi poškodbami, s težavami pri učenju, osebe ovirane v gibanju (vključno s starejšimi osebami), osebe na invalidskih vozičkih, slepe oziroma osebe s težavami pri vidu, osebe s senzoričnimi težavami, epilepsijo ali disleksijo. Sem se štejejo tudi nosečnice, družine z otroki, osebe s prekomerno težo ali osebe z veliko prtljage.

Kolje je dostopno, ko vsakemu zagotavlja, da lahko pride do kraja dogodka, vstopi v zgradbo, kjer lahko uporablja tudi vsa sredstva, ki so na voljo.

Ni lahko razumeti vsega, kadar se prvič srečamo s potrebo po zagotovitvi dostopnosti in nas to lahko tudi odvrne.

Kaj pomeni dostopnost v praksi?

Pregled dostopnosti pri zgradbah, pohištvi in drugi opremi nas pripelje k številnim pomembnim elementom, ki jih moramo upoštevati:

- parkirišče – ali so parkirna mesta rezervirana za hendikepirane? Če niso, ali mogoče obstaja možnost, da rezerviramo parkirna mesta tik ob glavnem vhodu?
- označevanje – ali je pot do kraja dogodka jasno označena in razumljiva vsakomur?
- pot med parkiriščem in vhodom – ali smo v pritličju? Kakšna je zunanost? Ali obstajajo morebitne ovire, na katere bi lahko naletele slepe osebe in se jih lahko od strani?
- vhod v zgradbo – stopnice so lahko ovira za ljudi na vozičkih ali z berglami, za ljudi na električnih vozičkih, za starejše osebe, noseče ženske ipd. Ali je na razpolago še kakšen vhod v pritličje, dovoz ali dvigalo? Kakšna

so vrata in koliko so široka?

- osrednji prostor – kako pride tja? Ali je na razpolago dvigalo, kako veliko je dvigalo? Je dovolj prostora med mizami? Ali je mogoče potrebno premakniti kakšen del pohištva in s tem zagotoviti več manevrskega prostora? Kako podajamo informacije (v pisni obliki, ustno ipd.)?
- kavarna in restavracija – Kje se nahajajo ti prostori? Je dovolj prostora za neomejeno gibanje? Obstajajo jedilniki napisani z večjimi črkami?
- toaletni prostori – Ali obstajajo toaletni prostori za hendikepirane? Kje so? Če teh ni, preverimo kako so ti prostori razporejeni in kakšnih dimenzij so.
- asistenca – imamo na voljo osebje, ki lahko priskoči na pomoč in ima izkušnje z delom z osebami s hendikepom? Kako lahko pridemo do teh oseb? ...

Ko končamo s podobnimi seznanji, nas čakajo še številna druga vprašanja:

Kako lahko k aktivnosti pritegnemo te skupine?

Ko oglašujemo aktivnost, zagotovimo tudi vse informacije o dostopnosti oziroma zago-

tovimo podrobnejši opis tega na spletnih straneh. S tem bomo omogočili osebam z ovirami pri gibanju, da ocenijo možnosti za njihovo udeležbo na podlagi popolnih informacij.

Kaj naredimo pri večdnevih aktivnostih?

Pri večdnevih aktivnostih moramo razmišljati tudi o dostopu do prevoznih sredstev in o nastanitvi ter s tem povezanimi aktivnostmi. Pri prevozu se na žalost še vedno srečujemo s številnimi problemi in so velikokrat edina možna rešitev posebni dogovori za posamezne primere. Med problemi pri nastanitvi najbolj izstopa problem neprimernih kopalnic in stranišč.

Dostopnost objektov je pomemben element pri spodbujanju integracije hendikepiranih, vendar pa se srečujemo tudi s številnimi »psihološkimi« ovirami, kot so strahovi in stereotipi, ki dodatno ovirajo sprejemanje ljudi s hendikepom. Neprimeren obnašanje prav gotovo prispeva k njihovi izključitvi.

Za primer lahko vzamemo osebo s slušnimi težavami, ki se odloči za udeležbo na aktivnosti. Z vstopom v zgradbo, kjer se bo odvijala aktivnost, gotovo ne bo problemov. Ti bodo nastali, če ne bomo zagotovili primerne načina podajanja informacij, kar lahko pri-

vede do neprijetnih situacij. Oseba se lahko na primer počuti izključeno zaradi zakaslega reagiranja na neprimeren način podano informacijo.

Kako vzpostavimo stik s hendikepirano osebo?

Pomembno je, da se zavedamo, da v trenutku, ko premagamo prvo oviro, pridemo do komunikacije dveh ljudi. Mogoče nekaj nasvetov, ki vam lahko pomagajo pri vzpostavitvi dobrega odnosa s hendikepirano osebo:

- pogovor navežite z dotično osebo in ne z osebo, ki jo spremlja;
- naučite se komunikacije brez predsodkov;
- osredotočite se na osebo in ne na njen hendikep;
- ponudite pomoč, če je potrebna, pri tem pa upoštevajte želje dotične osebe.

Če boste pri organizaciji vaše aktivnosti upoštevali zgoraj našete nasvete, potem bo vaša aktivnost zagotovo uspešna, vi zadovoljni, pri tem pa se boste lahko naučili veliko novega in koristnega.

Sylviane Jeanty

Coyote, št. 4, Junij 2001

www.training-youth.net

Prevod: Barbara Zupan

K Evropi brez ovir za mlade hendikepirane osebe

Katarina Gorenc

YHD – Društvo za teorijo in kulturo hendikepa

16. in 17. maja 2003 je v Atenah potekala Evropska mladinska konferenca, katere pobudnika sta bila Evropski forum hendikepiranih (European Disability Forum) in Evropski mladinski forum (European Youth Forum). Konferenca, z naslovom "K Evropi brez ovir za mlade hendikepirane osebe" je združila preko 200 mladih, hendikepiranih in nehendikepiranih, iz različnih evropskih držav. Zaradi časovne omejenosti ni bilo mogoče razpravljati o vseh področjih, kjer so hendikepirani mladi še vedno v neenakopravnem položaju s svojimi vrstniki in možnih rešitvah, kljub temu pa je bila v delavnicah in diskusijah predstavljena cela paleta primerov dobrih praks, izkušenj posameznikov ter organizacij, mnenj, idej, želja, potreb in dejstev, ki so bila oblikovana v končno deklaracijo, ki so jo soglasno podprli vsi udeleženci.

Konference smo se udeležile tudi predstavnice dveh organizacij iz Slovenije, in sicer Društva študentov invalidov Slovenije in YHD – Društva za teorijo in kulturo hendikepa.

Vsi smo se strinjali, da je medicinski model obravnave oz. pogleda na hendikepirane neprimeren in zanj ni mesta pri oblikovanju politik enakih možnosti in zagotavljanju človekovih pravic hendikepi-

Evropsko leto invalidov, ki ga je letos razglasila Evropska komisija, ponuja, v večjem obsegu kot običajno, možnost za opozarjanje na diskriminacijo in izključevalne prakse, s katerimi se v vsakdanjem življenju srečujejo hendikepirani posamezniki.

ranih. Za kaj gre: medicinski model vidi hendikepirano osebo s stališča tega, kar oseba ne more narediti (ne more hoditi, ne more govoriti, ne vidi, ne sliši ...), razvija številne načine obravnave hendikepiranih in s tem neko splošno znanje, ki je običajno daleč od dejanskih potreb posameznikov, predvsem pa vidi hendikepirano osebo kot problem.

Za razliko od medicinskega modela pa socialni model izhaja iz videnja, da je okolje tisto, ki je problematično. Na primer, ker šole niso prilagojene, se vanje ne morejo vključevati vsi otroci, prav tako ne morejo vsi uporabljati javnih prevoznih sredstev, večina javnih stavb je nedostopna za uporabnike invalidskih vozičkov ... Ker je hendikep še vedno povezan z različnimi predsodki, strahovi in nepoznavanjem, so družine, ki imajo hendikepiranega otroka, pogosto izločene iz vsakdanjih interak-

cij. Zaradi visokih stroškov za opremo in potrebne pripomočke in neučinkovitih podpornih sistemov se s hendikepom povezuje revščina, ki je ravno tako lahko vzrok izključnosti. V tem modelu takoj prepoznamo zahtevo po dostopnosti, možnosti izbire in uveljavljanju splošnih človekovih pravic.

In iz tega so izhajali tudi pogovori in delavnice, ki so bile razdeljene na 4 področja.

□ Vključevanje in sodelovanje za vse

Na področju vključevanja in aktivne participacije za vse je bila izpostavljena potreba po zastopništvu hendikepiranih mladih v vseh mladinskih mrežah, mladins-

skih organizacijah in organih odločanja na lokalni, nacionalni in evropski ravni, enakopravnem zastopanju hendikepiranih mladih predvsem pri odločitvah, ki se tičejo njih samih in mladih na splošno, in odstranitvi fizičnih ovir (dostop do zgradb, transporta, informacij in telekomunikacijskih sredstev).

□ Prostovoljno delo

Prostovoljno delo je ena od bistvenih vrednot in izkaz aktivnega državljanstva. Skozi opravljanje prostovoljnega dela mladi pridobivajo izkušnje, ki so pomembne tako za osebni kot profesionalni razvoj, zato mora biti dostopno za vse.

Hendikepirani mladi morajo biti upoštevani kot prostovoljci in ne le prejemniki pomoči. Za lažji dostop do možnosti opravljanja prostovoljnega dela deklaracija poziva k oblikovanju mrež in sodelovanju med krovni organizacijami, ki se ukvarjajo s prostovoljnim delom, nevladnimi mladinskimi organizacijami in oblastmi, posebej pa izpostavlja tudi program Evropske prostovoljne službe (Akcija 2 programa Mladina), v okviru katerega naj se zagotavljajo sredstva, ki bodo omogočila hendikepiranim mladim polno vključevanje v program.

□ Izobraževanje za vse

Tretja tema konference je bilo izobraževanje, kjer smo se strinjali, da segregirano izobraževanje ne more voditi v integrirano družbo ter da šolanje v rednih programih tako fakultet kot osnovnih in srednjih šol ne koristi samo hendikepiranim mla-

dim, ampak VSEM mladim in celotni družbi. Predsodki, stereotipi, strahovi so tudi posledica segregiranega izobraževanja in s tem izključitve cele skupine ljudi iz njihovega življenjskega okolja. Ob tem pa je bila poudarjena tudi pravica staršev in otrok do možnosti izbire.

□ Mobilnost in neodvisno življenje

Deklaracija definira neodvisno življenje kot pravico hendikepiranih, da sami odločajo o svojem življenju ter mislijo in govorijo zase. Kot pogoje za uresničevanje te pravice pa izpostavlja pravico do osebne asistencije, dostopne javne zgradbe, prevoze, stanovanja, dostop do informacij in druge ustrezne podpore posameznikom.

Ker je konferenca potekala pod okriljem dveh evropskih krovnih organizacij in s podporo programa Mladina, končni dokument pozici-

va vse programske države in institucije Evropske komisije, da vse njegove elemente upoštevajo pri oblikovanju prihodnjih politik, da zagotovijo, da nacionalni in evropski projekti ne bodo diskriminatorni do hendikepiranih mladih (prilagojeni kraji izvajanja, domače strani na internetu, informacije, prevajanje v znakovni jezik, tipkanje itd) in da pri vseh odločitvah, ki se tičejo hendikepiranih mladih in mladih na splošno, upoštevajo tudi njihove pravice in potrebe.

Najprej smo mladi in šele nato hendikepirani mladi! ???

Celotno besedilo deklaracije (zaenkrat) v angleškem jeziku vam, na vašo željo, z veseljem posredujemo

(yhd@mail.ljudmila.org).

Barbara Verbič

Društvo študentov invalidov Slovenije s pomočjo **Kristine Miljančič**

V zadnjih letih si mnogi prizadevajo, da bi se spremenil odnos do mladih z invalidnostjo. Predvsem so nesprijemljivi stari pristopi, ki so v veliki meri temeljili na usmiljenju in domnevni nemoči invalidov. Mladi z invalidnostjo želijo sami voditi svoje življenje in prevzeti odgovornost za svoje odločitve. Ne želijo si izključenosti iz življenja mladih in skrivanja v raznih zavodih.

Svet Evropske unije (Council

of the European Union) je razglasil leto 2003 za evropsko leto invalidov. Tako si v letu 2003 vse evropske države še bolj prizadevajo za seznanjanje javnosti s problematiko ljudi z invalidnostjo, o enakih pravicah in možnostih, za ustvarjanje družbe brez ovir in predsodkov, za spoštovanje različnosti in za neodvisno življenje ljudi z invalidnostjo.

Izrazoslovje

Koliko različnih izrazov! Invalidi, hendikepirani, ljudje s posebnimi potrebami. Kateri izraz uporabiti? V tujini opuščajo vse izraze, ki smo jih ravnokar napisali, in uporabljajo izraz "person with disability" ali - manj zaželeno - "disabled person".

Vključevanje mladih z invalidnostjo v program Mladina

Problem je v tem, da izraz "disability" zelo težko prevedemo v slovenščino. Pred kratkim so se tega problema lotili pri prevajanju Mednarodne klasifikacije na Inštitutu za varovanje zdravja. Iznášli so izraz "manjzmožnost", vendar se je nanj takoj usul plaz kritik.

Kakšna je kritika izraza invalid? V dobesednem prevodu invalid pomeni "neveljaven". V tujini ima ta izraz večinoma negativen prizvok in velja za ne-

Morda ste se že srečali z mladimi, ki so na prvi pogled drugačni od večine. Nekateri so na invalidskem vozičku, ali so kako drugače gibalno ovirani, drugi so slepi ali slabovidni, tretji gluhi ali naglušni. Mogoče boste najprej pomislili, da s takim fantom ali dekletom nimate nič skupnega. Rekli boste, da so njihove potrebe drugačne, da jih zanimajo druge stvari in da se ne bosta imela o čem pogovarjati. Vendar če se поблиže spoznate, boste presenečeni, ko boste ugotovili, da ima enake želje, zanimanja in potrebe kot vsi mladi. Ravno tako se želi družiti z ostalimi mladimi, pridobivati nova znanja, si širiti obzorja, se zabavati in sklepati prijateljstva.

Kot vodilo pri izrazoslovlju so nam lahko smernice iz tujine, da vedno najprej uporabimo splošen izraz (na primer ljudje, mladina), nato pa opredelimo invalidnost. S tega vidika bi bil izraz "ljudje s posebnimi potrebami", ki ga zadnje čase pogosto slišimo v Sloveniji, kar primeren. Moje osebno mnenje je, da ima izraz "posebne potrebe" pridih usmiljenja, zato v tem članku ujam izraz "ljudje z invalidnostjo", za katerega mislim, da je bolj nevtralen.

Evropsko leto invalidov se je dotaknilo tudi programa Mladina. V marcu in maju 2003 je Salto center za usposabljanje pri Evropski komisiji izvedel tečaj usposabljanja z naslovom "Enable 2003". Dvakrat se je v manjšem slovaškem mestu Lučenec zbralo po 25 mladinskih delavcev iz različnih evropskih držav, ki so pod vodstvom petih trenerjev spoznavali problematiko vključevanja mladih z invalidnostjo v projekte programa Mladina.

Cilj tečaja je bil, da se zberejo mladinski delavci, ki želijo organizirati mednarodne projekte, v katere bodo vključeni vsi mladi - tako tisti z invalidnostjo, kot ostali mladi. Na koncu smo se vsi udeleženci strinjali, da smo z udeležbo na tečaju veliko pridobili. Spoznali smo se z ovirami, s katerimi se srečujemo pri vključevanju mladih z invalidnostjo, in razvili pristope, kako te ovire preseči. Med sabo smo izmenjali izkušnje s področja dela z mladimi z invalidnostjo in tako dobili kup novih idej. Zelo dragoceni so kontakti, ki smo jih vzpostavili širom po Evropi in ki nam bodo v prihodnje pomagali pri organizaciji mednarodnih projektov.

Obširno smo se spoznali s programom Mladina in njegovimi posebnostmi v primeru, ko se v projekte vključujejo mladi z invalidnostjo.

Program Mladina vsebuje aktivnosti, ki mladim od 15 do 25 leta omogočajo neformalno izobraževanje. Program združuje pet akcij, in sicer akcijo 1

(Mladi za Evropo), ki podpira mladinske izmenjave, akcijo 2 (Evropska prostovoljna služba), ki omogoča mladim, da dalj časa preživijo v tujini kot prostovoljci, akcijo 3 (Mladinske pobude), s pomočjo katere lahko mladi izvedejo projekte na lokalni ravni, akcijo 4 (Skupne aktivnosti), ki povezuje program Mladina z drugimi programi Evropske unije, in akcijo 5 (Podporne aktivnosti), ki podpira in dopolnjuje prve tri akcije programa Mladina.

Omogočiti mladim z manj priložnostmi aktivno vključevanje v program Mladina je ključna prednostna naloga Evropske komisije. Mladi z manj priložnostmi so poleg tistih z nizko stopnjo izobrazbe in nezaposlena mladina, tudi mladi z invalidnostjo. Zato imajo programi v primeru, da se vanj vključujejo mladi z invalidnostjo, nekaj posebnosti, lahko bi rekla kar privilegijev.

Tako v akciji 1 (Mladinske izmenjave) program lahko prispeva k izrednim stroškom, ki se pojavijo zaradi vključevanja mladih z invalidnostjo. Tako se lahko na primer krijejo tudi stroški spremljevalcev mladih z invalidnostjo. Takim akcijam nacionalne agencije nudijo posebno pozornost, osebno podporo in dodatno izobraževanje. Poleg tega so v nekaterih državah na voljo dodatna sredstva, ki se lahko uporabijo izključno za projekte, v katere so vključeni mladi z invalidnostjo. Posebno prednost se daje pripravljalnemu obisku. Poleg tega so bolj kot sicer podprti bilateralni projekti (ti vključujejo le dve državi); če projekti ne vključujejo mladih z invalidnostjo se namreč daje prednost tistim projektom, ki vključujejo tri ali več držav.

Posebnost pri akciji 2 (Evropska prostovoljna služba) je v tem, da se smejo mladi z manj priložnostmi vključiti v kratkoročne projekte (3 tedne do 6 mesecev). Ostali mladi se namreč smejo vključevati le v dolgoročne

primerno besedo. Beseda se je uporabljala predvsem v času vojn, sprejemljiv je bil npr. izraz vojni invalid, invalidska pokojnina ali invalidsko varstvo. Zdaj se že precej let opušča in ga v tujini skoraj več ne najdemo.

In zakaj naj ne bi bil primeren izraz "hendikep"? Dobesedno naj bi hendikep izhajal iz besede "hand" - roka in "cap" - pokrivalo. Pravijo, da se izraz navezuje na ljudi z invalidnostjo, ki so s pokrivalom v roki beručali. Izraz se v tujini sme uporabljati le v primerih, ko želimo poudariti zunanje ovire, na primer, če rečemo, da je človek hendikepiran zaradi arhitekturnih preprek.

ne projekte, ki trajajo od 6 do 12 mesecev. Dodatno je pri vključevanju mladih z invalidnostjo v akcijo 2 na voljo posebno izobraževanje, možnost sofinanciranja izrednih stroškov in nadaljevalni pripravljalni obisk.

Vključevanje mladih z manj priložnostmi v akcijo 3 (Mladinske pobude) je v programu Mladina prioriteta št. 1. Na voljo je maksimalni prispevek v višini 10.000 evrov, v nekaterih državah je na voljo tudi posebno izobraževanje.

Seveda pa priprava projektov, ki vključuje mlade z invalidnostjo, zahteva posebno načrtovanje. Še bolj natančno kot sicer je treba poznati udeležence in njihove potrebe. Potrebno je misliti na primeren prevoz, nastanitev in prostore, v katerih bodo potekale aktivnosti. Nekate-

ri mladi z invalidnostjo potrebujejo tudi spremljevalca. Če bo projekt izpeljan v okviru programa Mladina, je treba preveriti, če so na voljo dodatna sredstva za kritje izrednih stroškov.

Posebna pazljivost je potrebna pri pripravi aktivnosti, saj morajo le-te vključevati vse mlade, torej morajo biti aktivno vključeni tudi mladi z invalidnostjo. To se zdi na prvi pogled težje, vendar se največkrat izkaže, da je potrebno le premagati nekatere stereotipe, predsodke in utečene vzorce delovanja. Ko to premagamo, smo bolje spoznali sebe in smo sposobni graditi pristne prijateljske odnose.

Normalno

Špela je prevelika.
Ana je premajhna.
Tomaž je predebel.
Andrej je presuh.
Gregor je preveč zadržan.
Mateja je preveč odprta.

Helena je preveč lepa.
Dejan je preveč grd.
Igor je preveč neumen.
Sabina je preveč pametna.
Branko je prestar.
Janko je premlad.

Vsakdo je malo preveč nečesa.
Vsakdo ima malo premalo nečesa.
Vsakdo je nekako nenormalen.

Je kdo, ki je popolnoma normalen?
Ne, nobenega ni, ki je popolnoma normalen.

In to je normalno.

Hitimo za soncem

Ana Zadnik
Zavod za usposabljanje
invalidne mladine Kamnik

mednarodna izmenjava mladostnikov oviranih v gibanju

Spoznati novo, drugačno. Zbirati različna doživetja in lastna občutja ob njih, spoznavati nove ljudi, videti nove kraje je tisto, kar v nas zbujajo željo po novih spoznanjih in potovanjih.

Mladi, ovirani v gibanju, pri teh željah niso prav nič drugačni, vendar imajo manj priložnosti, da dobijo lastne izkušnje. Pridobivanje le-teh pa je eden od pomembnih ciljev v usposabljanju mladostnikov v Zavodu, kjer si prizadevamo, da bi si posamezniki pridobili življenjske izkušnje za večjo samostojnost in neodvisnost, skušamo pa tudi vplivati na oblikovanje pozitivne samopodobe posameznika.

Spoznavati vrstnike, ki prihajajo iz drugega okolja, geografskega, kulturnega, jezikovnega, je poseben izziv. Z Nizozemci iz Centra Heliomare v kraju Wijk aan See smo se prvič srečali na Festivalu sedeče odbojke v Kamniku. Porodile so se obojestranske simpatije in dogovor, da se moramo še srečati. Da smo se našli pravi ljudje, je dokaz naših že šest srečanj.

V Zavodu za usposabljanje invalidne mladine Kamnik izobražujemo in usposabljammo za čim bolj funkcionalno ter samostojno življenje otroke in mladostnike z motnjami v gibalnem razvoju na osnovnošolski in srednješolski stopnji. Usposabljanje zajema poleg izobraževanja še vzgojni, socializacijski in zdravstveni vi-

dik. Vsa ta področja so za populacijo mladih pri nas velikega pomena.

Dejavnost Centra Heliomare na Nizozemskem je širša, saj pokrivajo vse starostne kategorije ljudi z motnjami gibanja: od vrtca, osnovne in srednje šole, prekvalifikacij, obravnavo po infarktih, invalidske športne dejavnosti in drugo. Torej imajo izobraževalne, zdravstvene, vzgojne programe in programe namenjene kvaliteti preživljanja prostega časa. Prav tako je v sklopu Centra tudi internat za srednješolce. Mesto Wijk aan See se nahaja ob morju, na kopnem, ki je bilo iztrgano morju. Kraj je v veliki meri povezan s Centrom.

Med Zavodom Kamnik in Centrom Heliomare smo izpeljali že vrsto srečanj. Dve sta potekali v okviru športnega srečanja, in sicer kot festivala v sedeči odbojki za gibalno ovirane mladostnike. Nadaljnja srečanja so bila izmenična, v Sloveniji dvakrat in na Nizozemskem dvakrat.

Tako mladostniki kot mladinski voditelji smo si prizadevali, da smo program srečanja oblikovali tako, da smo v celoti sledili našim ciljem: spoznavati življenje in delo posamezne ustanove, zastaviti programe živ-

mladi z manj priložnostmi

ljenja in dela za gibalno ovirane mladostnike, proučiti možnosti, ki jih imajo v enem in drugem evropskem okolju, in ki so odvisne od standarda, ki ga določa država, izpopolnjevali smo se na jezikovnem področju in ne nazadnje spoznavali kulturno zgodovinske posebnosti obeh vključenih dežel. Spoznavanje takoimеноvane evropske realnosti je dragocena izkušnja za naše mladostnike. Prav tako želimo spoznati in primerjati, kako v Centru Heliomare skrbijo za mlade, ki so gibalno ovirani, kako imajo organizirano izobraževanje, zdravstveno rehabilitacijo ter priložnosti in druge dejavnosti ter možnosti zaposlovanja.

Spoznavati partnersko organizacijo in deželo je en vidik izmenjave. Drugega pa vidimo v tem, da so srečanja dobra možnost za osebni razvoj posameznika. Spremljamo in opazujemo, kako nove izkušnje vplivajo in spodbujajo mlade za učenje in odprtost v prihodnje. Uporaba tujega jezika v vsakdanjih situacijah, orientiranost v novem, nepoznanem okolju, navezovanje stikov, prilagajanje in še marsikaj doprinaša k osebnostnemu razvoju posameznega udeleženca.

Vsako srečanje je intenzivno v smislu čustvenega doživljanja, v socializacijskem smislu in tudi fizično naporno. Vse udeležence, vključene v projekt, izredno poveže, razvija se nova kvaliteta odnosov.

Pomemben vidik naših srečanj je aktivna vloga mladih, od priprave programa, organizacije samih potovanj, zapisovanja vtisov, analiz in seveda samih akcij in dejavnosti v izvedbi programa ter njegovem zaključnem delu. Mladinski voditelji dejavnosti usmerjamo in vodimo čim bolj nevsiljivo. Takšen način pa doprinaša h kvaliteti in vrednosti izmenjav. Pridobljene izkušnje

so neprecenljive, kar mladi velikokrat spontano izražajo ob evalvacijah, napisanih člankih, ob gledanju fotografij, filmov o izmenjavah. Opažamo, da so mladi, ki so bili vključeni v projekt izmenjav, postali bolj aktivni in samoiniciativni tudi v drugih projektih in dejavnostih.

Sproščenost in prisrčnost v medsebojnih odnosih ob vsa-

kem srečanju nam da čutiti, da med mladimi ni razlik, ni jih čutiti, pa čeprav dejansko obstajajo v načinu življenja, standardu, jeziku. Ob srečanjih je v ospredju jezik mladosti s svojim veseljem, optimizmom, s svojo neposrednostjo in željo po doživetju novega, lepega, po občutju sprejetosti in pomembnosti, z občutki, da »marsikaj zmorem tudi jaz«.

V dilemah pred odločitvijo za vključitev v izmenjavo pravi Ana:

»Bila sem v dvomih, spraševala sem se: Kaj pa če ...? Strah me je bilo, to je bilo zame prvo veliko potovanje, daleč od doma /.../. Vprašala sem sošolce, vsi so mi rekli, da moram iti /.../. Zdaj ne vem, kaj me je zadrževalo, da ne bi šla /.../. Zvečer me je bilo spet strah, kako bo šlo, bom razumela angleško, bom zmogla kaj povedati, ko pa težko govorim /.../ Vsak dan je minil hitreje /.../. Pogovarjala sem se v angleščini samozavestno kot še nikoli /.../. Domov sem prišla utrujena, vendar navdušena, polna vtisov, lepih doživetij in čudovitih spominov /.../. To je bil teden, ki mi bo ostal v spominu vse življenje /.../. Hvala, ker ste me prepričali in mi ta spoznanja omogočili.«

Pri pouku športne vzgoje ob obisku na Nizozemskem je **Klemen** ugotovil dejstvo glede hokeja na vozičkih: »Igrajo bolj taktično igro kot pri nas, zato mi je bila igra zelo všeč in sem zelo užival.«

»... potem so prinesli atlas sveta in smo poiskali Slovenijo. Pokazali so mi tudi fotografije iz Slovenije, saj so že bili pri nas /.../«, pravi Anja o preživetem večeru z družino gostiteljev. Martina pa ugotavlja: »Pogovarjala sem se z Yute, njena mama pa je kuhala večerjo. To je bila edina večerja, ki sem jo z užitek pojedla na Nizozemskem, ker ni bilo nič arašidovega masla.«

»S poukom pričnejo ob 9. uri. Na dan imajo največ dva predmeta v 6 urah ..., pouk imajo po štirih težavnostnih stopnjah, dejansko prirejen zmoglostim posameznika ..., v prvih letnikih imajo kreativne dejavnosti, kot so kuhanje, vrtnarjenje, mizarstvo, plavanje ... Ure pouka so razgibane ..., učitelji ne uporabljajo zbornic med poukom, so kar z učenci, z njimi malicajo ... V šoli smo se res dobro počutili ...« razlaga **Tina** o šoli v Heliomare.

O plesu pa pravi **Simona**: »Ples je bil v plesnih parih. Nekateri so bili na vozičku ..., čeprav je bil ples, ki smo se ga učili, težak, smo ga na koncu le dobro odplesali.«

In še o siru **Jasmina**: »Končno smo prišli do tiste faze, ko smo začeli z rokami gnesti sir. To je bil užitek, na katerega sem čakala ves čas. Vsak je svoj sir dal v stiskalnico, ga 12 dni pridno obračal in nato doma na slavnostnem dogodku zarezal v svoj prvi mlečni proizvod – sir, seveda.«

Barbara: »Škoda, ker je tako hitro minilo. Zelo sem se navezala na nove prijatelje, saj so zelo odprti in ful face. Nanda mi je za slovo dala narcise. Odločila sem se, da jih bom posadila na posebno gredo. Obljubili sva si, da bova obdržali stike v upanju, da se naslednje leto spet vidiva.«

Povezujemo se naprej

Koristne povezave na področju neformalnega mladinskega dela v Evropi

Evropsko leto hendikepiranih

● Evropsko leto hendikepiranih – 2003

Uradna stran Evropskega leta hendikepiranih s koledarjem različnih aktivnosti.

<http://www.eypd2003.org/>

● Association of Disabled Students

Zveza študentov invalidov, Association of Disabled Students (ADS), je nevladna organizacija, katere namen je izboljšanje položaja mladih in študentov s hendikepom in spodbujanje njihove integracije v družbo.

<http://www.adsyu.org/framestengt.html>

● International Classification of Functioning, Disability and Health

Svetovna zdravstvena organizacija OZN je izdelala tipologijo različnih zmoglosti in nezmožnosti v različnih jezikih. Na spletni strani najdete različna gradiva in vodnike za usposabljanja oziroma izvajanja aktivnosti na tem področju.

<http://www3.who.int/icf/icftemplate.cfm>

● European Disability Forum

Evropski forum hendikepiranih - EDF je evropska krovna organizacija, predstavnica skupine 37 milijonov hendikepiranih oseb v Evropi. Njihov namen je zagotavljanje spoštovanja osnovnih človekovih pravic in spodbujanje aktivne udeležbe hendikepiranih pri razvijanju in izvajanju različnih politik v Evropski uniji.

<http://www.edf-feph.org/>

● Mobility International

Poslanstvo Mobility International je spodbujanje vključevanja hendikepiranih s celega sveta v različne projekte mednarodnih izmenjav, spodbujanje informiranja, tehnična asistenca, usposabljanja in s tem krepitev njihove vloge v družbi.

<http://www.miusa.org>

● Independent Living

Independent living (Neodvisno življenje) podpira organizacije hendikepiranih oseb, ki delujejo na področju enakih možnosti, samoopredelitve in spoštovanja do samega sebe. Podpora zagotavlja z obsežno knjižnico, sistemom iskanja partnerskih organizacij, radijsko postajo, mrežo za osebno asistenco, forumom ipd.

<http://www.independentliving.org/>

● o različnih informacij in virov informacij na področju posebnega izobraževanja – povezave so oblikovane po posameznih področjih (psihologija, zakonodaja, proizvodi, starši ipd.)

<http://www.seriweb.com>

● Inclusion Europe

Inclusion Europe je neprofitna organizacija, ki se bori za pravice in interese ljudi s težavami v mentalnem zdravju in njihove družine v Evropi.

<http://www.inclusion-europe.org>

● Disability Central and Active Teen

Spletni strani s številnimi informacijami in povezavami na druge spletne strani – stran je namenjena predvsem mladim.

<http://www.disabilitycentral.com/>

● Good Access Guide

Seznam različnih krajev za prostočasne aktivnosti, počitnice, potovanja, prevoze, storitve in proizvode za hendikepirane, njihove družine in prijatelje.

<http://www.goodaccessguide.co.uk/>

● Enable Link

Kanadska spletna stran s številnimi povezavami za ljudi s hendikepom; kategorizirano glede na različne interesne dejavnosti (mladina, počitnice, spolnost, stanovanja ipd.)

<http://www.enablelink.org/>

● Disability World

Novice in mnenja s področja hendikepiranih, ki izhajajo dvakrat na mesec.

<http://www.disabilityworld.org/>

● WheelchairNet

WheelchairNet je virtualna skupnost, ki spodbuja razvoj tehnologije vozičkov hendikepiranih. Na spletni strani najdete različne baze podatkov, različna predavanja, študije, članke in možnost aktivnih diskusij.

<http://www.wheelchairnet.org>

● National Sports Center for the Disabled

NSCD - Nacionalni športni center za hendikepirane vozi hendikepirano mladino v smučarska središča, gore, golf igrišča z namenom spoznavanja športa in aktivnega vključevanja v športne aktivnosti. Z usposobljenimi ljudmi in posebno opremo posameznike z motoričnimi ali senzoričnimi ovirami učijo številnih poletnih in zimskih športov.

<http://www.nscd.org/>

● Disability View

Spletna stran za vsakega, ki išče informacije o hendikepu danes.

<http://www.disabilityview.co.uk>

● Norma and Emma

Norman Kunc in Emma Van der Klift že dvajset let spodbujata vključevanje hendikepiranih v šole, podjetja, skupnosti – spletna stran z naveti pri zagovorništvu, članki in koristne povezave.

<http://www.normemma.com/>

● United Nations and Disability

Organizacija združenih narodov spodbuja sprejemanje učinkovitih ukrepov na področju preventive, rehabilitacije in zasledovanja ciljev polne udeležbe hendikepiranih v družbenem življenju.

<http://www.un.org/esa/socdev/enable/>

● Turnaround

Usposabljanja na področju osveščanja o hendikepu, izobraževanje in svetovanje.

<http://www.turnaround.cdis.co.uk/>

● More...

SALTO povezave na področju vključevanja mladih z manj priložnostmi.

<http://www.salto-youth.net/links/inclusion.html>

Mreža prostovoljcev za pomoč slepim in slabovidnim

Brigita Kozlar

Medobčinsko društvo slepih in slabovidnih Ljubljana

Ta članek je zgodba o tem, da je za družbo – za boljši svet pomemben prav vsak posameznik. Ni pomembno, kakšen je. Pomembno je le to, da si upa sanjati in da verjame v to, da lahko sanje postanejo resničnost.

Nekoč so bili trije prijatelji. Dve dekleti in fant. Bili so si precej različni; fant je študiral pravo, ena od deklet angleščino in druga specialno pedagogiko. Zanimale so jih različne stvari. V nekaterih stvarih pa so si bili tudi podobni. Vsi trije so študirali v Ljubljani, vsi so radi sanjali in vsi trije so bili slabovidni. Kaj pomeni slabovidni? To pomeni to, da so tako slabo videli, da so za normalno življenje potrebovali različne pripomočke, kot so: večji računalniški zaslon, povečevalna stekla, posebne daljnogledne napise, debelejša pisala ... Veliko so se pogovarjali. Pogovarjali so se o vsem mogočem, med drugim tudi o integraciji (vključevanju vseh ljudi s posebnimi potrebami) v redne šole. Vsem trem se je zdela ideja integracije najboljša rešitev izobraževanja za večino ljudi s posebnimi potrebami, saj je nesmiselno, da bi morali otroci, ki ne vidijo, ne slišijo, se težje premikajo ali se težje učijo samo zaradi tega vzroka ho-

diti v nalašč zanje prilagojeno šolo. To je pridobitev za vse otroke, tudi za »normalne«, saj se od svojih vrstnikov s posebnimi potrebami lahko veliko naučijo. Če se različni otroci igrajo in učijo skupaj, se poznajo in se ne bojijo drug drugega, se ne bojijo drugačnosti in lažje in bolje sprejemajo sebe in drug drugega. Spoznajo, da drugačnost ni ovira za prijateljstvo.

Tako so mislili trije prijatelji, dokler se jim ni začela odkrivati še druga plat resničnosti. Od drugih ljudi so slišali za nesrečne integrirane otroke. Ti otroci so bili nesrečni zato, ker so bili osamljeni, zapostavljeni in preobremenjeni. Veliko so se učili in njihovi starši so bili zaskrbljeni in utrujeni. Tri prijatelje je to zanimalo, saj je zamajalo njihovo prepričanje o integraciji. Spoznali so nekatere od teh otrok in se z njimi pogovorili. Slepi in slabovidni otroci so jim pripovedovali o tem, da v šoli težko sledijo učiteljevemu tempu, ker na tablo ne piše z dovolj velikimi črkami, ker prehitro narekuje in oni s povečevalnim steklom ne morejo pisati tako hitro, ker se morajo učiti iz knjig, ki imajo tako majhne črke ... Povedali so jim, da se doma ne igrajo z drugimi otroki, ker morajo prepisovati šolsko snov, ki jim je v šoli ni uspelo napisati, ker se morajo doma učiti, ker v šoli niso razumeli vsega in je šlo vse prehitro. No, nazadnje so čisto potihoma povedali tudi to, da se ne igrajo z drugi-

mladi z manj priložnostmi

mi otroki, ker nimajo prijateljev. Začuden so jih prijatelji vprašali: »Zakaj nimajo prijateljev?« in otroci so jim odgovorili, da niso tako spretni kot oni, da se ne znajo pogovarjati z njimi, da bi jim bili samo v napoto ... Trije prijatelji so se pogovarjali tudi s starši otrok in ti so bili za svoje otroke zelo zaskrbljeni. Utrujeni so bili, ker so morali veliko popoldnevov učiti otroke snov, ki je v šoli niso razumeli. Velikokrat še starši sami niso razumeli. Želeli so si biti več časa z otroki, hoteli so se igrati in pogovarjati z njimi, a za take stvari pač ni časa.

Ko so trije prijatelji slišali vse to, so se zamislili. Spomnili so se, da so se včasih tudi sami tako počutili. Vsak na svoj način so se trudili, da bi pomagali tem otrokom. Kmalu so spoznali, da s tem, ko pomagajo tem otrokom, pomagajo tudi sebi. Veliko so se naučili. Spoznali so svoje omejitve in svoje sposobnosti. Spoz-

nali so, da včasih tudi sami dvomijo vase in se raje umaknejo zaradi svoje slabovidnosti. Po tem, ko so nekaj časa le tarnali drug drugemu o tem, kako stvari niso prav urejene in da bi bilo treba spremeniti odnos družbe do ljudi s posebnimi potrebami, so se odločili, da je tarnanja dovolj in da morajo nekaj narediti. Odločili so se, da bodo poskusili zaradi sebe, da bodo tvegali in poskusili sebi in družbi dokazati, da se stvari in odnosi lahko spremenijo, če res hočemo.

Začeli so sanjati o PROJEKTU, ki bi združeval slepe, slabovidne in dobro videče mlade ljudi, ki bi se bili pripravljene učiti drug od drugega se družiti in skupaj pomagati slepim in slabovidnim otrokom in mladostnikom pri učenju in vključevanju v njihovo domače okolje. Če bodo dobro videči mladi ljudje spoznali mlade slepe in slabovidne ljudi v okoliščinah, kjer se bo vsak od njih lahko čutil koristnega in uspešnega, se bodo začeli pogovarjati, spoznavati, družiti in morda bodo na koncu postali prijatelji. Gotovo pa bodo spoznali, da slepota in slabovidnost ni bav-bav. Slepim in slabovidnim bodo lahko spoznali, da so pomembni in koristni del družbe. Da je njihovo šolanje smiselno, saj bodo tudi oni s svojim znanjem in talenti lahko pomembno in koristno vplivali na boljše življenje vseh. Vsi trije prijatelji so se strinjali, da je tak projekt nujen. Vse svoje misli so usmerjali v to, kako bi lahko to zamisel spravili v realnost.

Tukaj pa so se pojavili prvi problemi. Kako najti mlade, ki bi bili pripravljene postati prostovoljci? Kje bi se lahko ti mladi potem srečevali? Kako naj bi ta srečanja izgledala? Kdo bo skupino mladih vodil? Kje bodo dobili denar za pripravo in organizacijo srečanja? Kje bodo dobili vso potrebno opremo za pomoč slepim in slabovidnim otrokom, saj je vsak od njih nima doma? Ta in podobna vprašanja so jim kar jemala dih, saj se je zdelo skoraj neverjetno, da bi dobili prostor, denar, opremo in vse ostale stvari, potrebne za zagon projekta.

Nekega dne pa je mednje kot strela z jasnega tresčila novica ene od deklet. Od nekoga je izvedela, da nekje obstaja MOVIT,

ki pomaga mladim pri uresničevanju različnih projektov. Vsi trije so bili navdušeni in naslednji korak je bil jasen: poiskati čim več informacij o MOVIT-u. Informacije so iskali predvsem na internetu. Našli so naslov MOVIT-a v Ljubljani. Zbrali so pogum in odšli tja. Tam so jih zelo prijazno sprejeli in jim razložili ves postopek za uresničitev njihove zamisli. Dali so jim tudi poseben obrazec. Trije prijatelji so bili navdušeni. Izpolnili so obrazec in se prijavili na razpis za sofinanciranje njihovega projekta. Projektu so dali naslov: Mreža prostovoljcev za pomoč slepim in slabovidnim. To ime je zajemalo bistvo njihovega projekta. Po tem, ko so svojo vlogo za razpis oddali, so prišli težki dnevi pričakovanja. Končno je prišel dan odgovora. Odgovor so jim sporočili po pošti in z velikim pričakovanjem so odpirali kuverto. Ko so ugotovili, da je njihov projekt odobren, so bili presrečni. MOVIT jim je rešil veliko vprašanj povezanih z denarjem. Ostala »denarna« in prostorska vprašanja in probleme jim je pomagalo rešiti Društvo slepih in slabovidnih v Ljubljani. Trije prijatelji so vedeli, da so se v tem trenutku začele uresničevati njihove sanje. Bili so na začetku poti.

Začeli so z zbiranjem mladih. Naredili so plakate, jih razmnožili in polepili po večini fakultet, šol in na vseh mestih, na katerih se mladi zadržujejo. Na plakatih je bilo na kratko napisano o tem projektu. Na vseh plakatih pa je bila tudi telefonska številka ene od prijateljic, ki je prevzela vodenje tega projekta. Vsi trije so komaj čakali na kakšen telefonski klic. Klica pa kar nekaj dni ni in ni bilo. Malo jih je že začelo skrbeti, ko je njihovo nestrpnost pričakovanje prekinil zvonec mobilnega telefona. Poklicalo je prvo dekle, ki se ji je zdel projekt zanimiv in je želela sodelovati v njem. Temu klicu je sledilo še kar nekaj klicev. Čez en mesec je v projektu hotelo sodelovati že okrog 15 mladih. Trije prijatelji so začeli z organizacijo uvodnega, spoznavnega srečanja, kjer bi se mladi lahko spoznali in kjer bi lahko izvedeli vse o tem projektu. Tega srečanja so se udeležili vsi, ki so poklicali po telefonu. Mla-

di so bili navdušeni in željni novih izkušenj in spoznanj. Na srečanju se je na začetku še čutil prepad med slepimi, slabovidnimi in normalno videčimi. Čutilo se je, da ne vedo, kako naj pristopijo drug k drugemu. Dobrovideči so bili zelo previdni pri izbiranju besed, da ne bi koga prizadeli. Bili so presenečeni, ko so slišali, kako sproščeno slepi in slabovidni govorijo o sebi. Videli so, da zanje slepota in slabovidnost ni nič posebnega in da se sami zaradi tega nimajo za posebne. Počasi so tudi dobrovideči nanje gledali na enak način. Na tem srečanju so se dogovorili, da bodo imeli mesečna srečanja. Srečanja bodo razdeljena na dva dela. V prvem delu bodo imeli izobraževanja, delavnice o temah, ki so pomembne za pomoč slepim in slabovidnim. Te delavnice so za vse prostovoljce zelo pomembne, saj tega znanja formalno v Sloveniji ni mogoče dobiti, saj študija tiflopedagogike (pedagogike za slepe in slabovidne) še ni. Drugi del mesečnih srečanj bo namenjen druženju in izmenjavi spoznanj. Dogovorili so se tudi, da bodo skupaj pripravili srečanje z otroki, ki bi potrebovali njihovo pomoč in s starši teh otrok. Povabili so otroke in starše in ti so se odzvali. Na srečanju so otroci spoznali mlade prostovoljce in se dogovorili o pomoči, ki bi jo potrebovali ter o času in kraju srečanj. Delo se je začelo zares. To pa še ni vse. Mladi so se začeli srečevati tudi med seboj. Skupaj so se vozili s tandemom (kolesom za dva). Spredaj je sedelo dekle, ki je dobro videlo, zadaj pa slep fant. Srečevali so se ob najrazličnejših priložnostih. Mesečna srečanja so se vrstila. Nekateri so v tem letu postali prijatelji. Vsi pa so spoznali, da so slepi in slabovidni enakovredni ljudje. Spoznali so, da so jim bolj podobni kot različni. Slepim in slabovidnim so spoznali, da slabovidnost ni ovira za njihovo aktivnost in ustvarjalnost.

Trije prijatelji: Miha, Alenka in Brigita smo se naučili pisati projekte, voditi skupino, organizirati srečanja in kar je najpomembnejše, naučili smo se, da so sanje pomembne in da se je vredno potruditi za njihovo uresničitev.

Moj EVS projekt

Prostovoljno delo sem želel opravljati v državi, ki bi bila drugačna od države, iz katere prihajam, to je Francija. Prav tako sem vedel, da želim ostati v tujini najmanj eno leto in s tem res obogatiti svoje izkušnje. K moji končni odločitvi o tem, h kateri gostiteljski organizaciji se bom odpravil, pa je predvsem prispevala moja želja po delu na področju socialnega dela. V Slovenijo nisem prišel brez izkušenj, saj sem že v Franciji delal na tem področju, zato mi je bil projekt v Sloveniji nadgradnja mojega dosedanjega dela, predvsem pa sem videl izziv v tem, da svoje izkušnje, razmišljanja ali prepričanja lahko delim z nekom iz neke druge kulture.

Našel sem torej projekt v Sloveniji, projekt, ki je sledil mojim prepričanjem o tem, da je neodvisno življenje oseb z motnjami v duševnem zdravju pomembno, prav tako njihova integracija v družbeno življenje. Začel sem pred tremi meseci, vendar moram reči, da moj začetek ni bil najbolj enostaven. Moja pričakovanja, ki sem si jih oblikoval na podlagi informacij o delu v organizaciji, ki sem jih našel na spletni strani, so bila nekoliko drugačna. Soočal sem se s številnimi problemi, ki so nastali med menoj in mojo gostiteljsko organizacijo. Včasih so bila to ideološka razhajanja, drugič razhajanja zaradi različnih kulturnih okolij, v katerih smo zrasli, prihajalo je do razlik v razmišljanju (o hendikepu, različnih možnostih ipd.), ali le nespo razumi zaradi jezika, neustrezne rabe besed (kaj pomeni hendikep, kakšne so meje med hendikepiranim in »normalnim«, kaj pomeni neodvisnost, kaj integracija ipd.). Dvomim, verjamem v svoja prepričanja, iščem resnico. Vem, da je vsak človek univerzalen, sposoben, ima željo, da se razvija, raste, je kreativno bitje itd. Slednje je najpomembnejše vodilo.

Vem, da se bom tudi v prihodnosti srečeval z različnimi prepričanji, mogoče konflikti, vendar pa vem, da je tudi pot konfliktov lahko ena izmed poti, kjer rastem in se razvijam, dobivam nove ideje, misli, se spreminjam. Imel sem torej cilj, da se soočim z drugačnostjo, drugo kulturo, drugo državo, drugimi sistemi in v tem pogledu lahko rečem, da sem že dosegel svoj cilj. Mogoče ni najlažja izkušnja, bo pa prav gotovo toliko bogatejša izkušnja osebne rasti in interkulturenega učenja.

Valentin Brebion
EVS prostovoljec

Mi smo na vrsti izmenjave gluhih gledaliških skupin

Veronika Gaber Korbar

Društvo TAKA TUKA

Na Zavod za gluhe in naglušne v Ljubljani sem prišla pred desetiimi leti, po končani fakulteti - smer tekstilna tehnologija, kot učiteljica strokovno teoretičnih predmetov za poklicne šivilje. Delo mi je bilo takoj všeč, saj je učenje v Zavodu v primerjavi z delom na redni šoli, kakor da bi primerjali v šiviljstvu butik z industrijo. Število učencev v razredu je majhno in vsak dijak

rodno pozneje pa vedno bolj uspešno uporabila pri pouku.

Naključje je nanoslo, da sem čez leto dni začela delati v Domu Franca Grma (dijaški dom Zavoda), kjer je lutkarica Sonja Kononenko

potrebuje individualni pristop. Največji problemi nastanejo pri komunikaciji. Kakor večina ljudi, ki niso še nikoli srečali gluhega človeka, sem bila tudi jaz prepričana, da gluhi ne slišijo, a vidijo in lahko berejo. A vse skupaj le ni tako enostavno, kajti večina gluhih zelo slabo bere in še slabše razume, kar prebere. Do tega pride, ker se gluhi učijo pomenov besede na obratni način kakor slišišči. Mi se govora in pisanja učimo po slušni poti, gluhi pa se novih pojmov učijo preko pisane besede. Zato sem morala za razlago nove snovi uporabiti vse svoje risarske in igralne sposobnosti. V veliko pomoč so mi bili naglušni učenci, ki s pomočjo slušnega aparata precej govorne besede razumejo in v razredu velikokrat prevzamejo vlogo tolmača. Seveda sem se takoj vključila v tečaj znakovnega jezika, katerega večina sem sprva zelo ne-

vodila lutkovni krožek za gluhe otroke. Ker so krožek obiskovali vsi otroci iz moje vzgojne skupine in ker so me lutke in gledališče zanimali že od majhnega, sem se jim pridružila. Sprva so se otroci ukvarjali le z izdelavo lutk in z njimi prirejali enostavne predstave, s katerimi so zabavali svoje Zavodske vrstnike. Opogumljeni z odzivom so sčasoma tudi sami prišli izza lutkovnega paravana in se poskusili kot pravi igralci.

V skupino so bili najprej vključeni le gluhi otroci. Ko nas je Sonja zapustila, sva s sodelavko Marjeto Dolinar z lutkarsko dejavnostjo nadaljevali. Postopoma sva začeli v skupino vključevati tudi slišišče otroke. Želeli sva omogočiti gluhim, da na področju gledališča, kjer so dobri in imajo uspehe, razvijajo socialne veščine in načine komuniciranja s slišiščimi vrstniki. Po začetnih sramežljivostih in

mladi z manj priložnostmi

nerazumevanju se člani naše skupine sedaj dobro razumejo in delajo predstave, v katerih se lahko vsak pokaže v svoji najboljši luči. Najpomembnejše na naših vajah je, da se otroci dobro počutijo, se veliko igrajo in zabavajo, ob tem pa se seveda tudi marsičesa naučijo. Predstave, ki si jih včasih izmislimo kar sami, drugič pa priredimo kakšno od znanih otroških

pravljic, so preproste in razumljive tako polnočutečim kakor tudi gluhih ali naglušnim gledalcem, saj so plod otroške igre in ustvarjanja. Vsak od mladih igralcev si sam izbere vlogo, ki mu najbolj leži, pri čemer poskrbimo, da nikoli nihče od otrok ne ostane brez zelenega lika. Kot izrazna sredstva ne uporabljamo govornice, besede ali jezika gluhih, temveč gib, mimiko, ples, glasbo ter različne vizualne efekte. Predstav se lotevamo z veliko resnostjo, kar dokazuje tudi stalna prisotnost plesne pedagoginje Daše Kerin Cerkovnik, saj tudi gluhi uspevajo prek vibracij zaznavati glasbene ritme.

Z našimi predstavami smo sprva nastopili v Zavodu in sosednjih osnovnih šolah in vrtcih. Po nekaj letih trdega dela pa smo si želeli naše predstave pokazati širši slovenski javnosti v pravem gledališču.

Zaprosili smo Zvezo društev gluhih in naglušnih Slovenije za pomoč pri organizaciji prvega slovenskega gledališkega festivala gluhih otrok. Idejo so takoj podprli in nam pomagali tako finančno kakor tudi organizacijsko. Festival je bil uspešen. Zadovoljni smo bili vsi: nastopajoči, organizatorji in

nenazadnje tudi gledalci, ki se vsako leto znova vračajo in polnijo gledališke dvorane.

In takrat se je začelo zares. Po dolgem času sta si Zveza in Zavod podala roke in krenila na trnovo pot s skupnim ciljem: zopet postaviti gledališko kulturo gluhih na noge (po osamosvojitvi Slovenije je namreč gledališka dejavnost živela le še po posameznih društvih, na državni ravni pa ni bila organizirana). Z velikim zanosom smo ustanovili Združenje gluhih gledaliških skupin Slovenije, katerega namen je bil vzgajati gluhe gledališke igralce tako na državni kakor tudi na društveni ravni, organizirati festivale na državni in mednarodni ravni, omogočiti nastopanje gluhih gledaliških skupinam na različnih festivalih doma in v svetu ter se vključevati in aktivno sodelovati v evropskih in svetovnih organizacijah za umetnost gluhih.

Kmalu je bilo leto naokrog in na drugi gledališki festival Gledališče gledalce išče se je prijavilo kar nekaj skupin odraslih gluhih iz Slovenije, ki so v svoje predstave vključili tudi znanje, ki so ga pridobili na seminarjih, ki jih je v sodelovanju z Dramsko šolo Barice Blenkuš organiziralo Združenje.

Skupina najbolj zagnanih odraslih igralcev, ki so prihajali iz različnih koncev Slovenije, je s pomočjo režiserja Gabriela Hernandesa usvojila osnove igranja in pripravila igro Ljubezen nikoli ne umre. Poimenovali so se Tihe stopinje. V pičlem letu dela pod režisersko taktirko Gabriela, ki so uspeli z igro, ki je bila narejena v tehniki senčnega in UV gledališča, uvrstiti na 2. evropski kulturni festival profesionalnih gluhih umetnikov Deaf Arts Now v Stockholmu ter na festival Teatro con Noi v Italiji.

Tisto leto nas je k sodelovanju povabil Drago Pintarič, ki je s svojo skupino mladostnikov iz Dijaškega doma Ivana Cankarja pripravil projekt mladinske izmenjave v okviru programa Mladina, s francosko skupino, v kateri so bili gluhi in slišči mladostniki. Pri nas smo imeli do takrat samo otroško gledališko skupino, a se nam je zdel projekt zelo zanimiv, in ko smo ga predstavili našim mladostnikom, so bili takoj za akcijo. Po projektu pa ...

»Kaj tako lepega se v življenju malokrat zgodi. Tega ne bom pozabil celo življenje,« so izrečene besede dijaka Zavoda za gluhe in naglušne v Ljubljani in mislim, da se prav vsi udeleženci lahko strinjamo z njim. Naporen teden, ki se ga bomo velikokrat spomnili tako učitelji – mentorji kakor mladostniki, je vsem prinesel marsikaj novega. Kot je bilo pričakovati, so prve zadrege z neznanjem jezika hitro minile in gluhi so takoj začeli iskati razlike in podobnosti med slovenskim in francoskim znakovnim jezikom in kmalu postali most komunikacije med sliščimi Francozi in Slovenci. Še preden so se delavnice dobro začele, smo posvojili nekaj francoskih kretenj (najbolj sta nam bili všeč WC in razumem). Mentorji so se dela lotili zelo spretno in ker je vse skupaj temeljilo na gibu, so bili gluhi in slišči v enakovrednem položaju. Interakcija med njimi je bila popolna, kar se je pokazalo tudi na končnih produkcijah, saj gledalci niso razločevali, kdo je gluhi in kdo sliši.

Po srečanju smo se s skupino POZITIV iz Dijaškega doma Ivana Cankarja dogovorili za sodelovanje tudi v bodoče. Že v tistem šolskem letu je začela delovati integrirana gibalno-gledališka skupina sliščih dijakov Dijaškega doma Ivana Cankarja in gluhih dijakov Zavoda za gluhe in naglušne Ljubljana pod strokovnim vodstvom Sebastjana Stariča. Izid srečanj je bila gledališka predstava z naslovom ECHO, ki so jo zaigrali na gledališkem festivalu gluhih Gledališče gledalce išče, na Festivalu in na Transgeneracijah. Tam pa sta se skupini žal razšli. Nekaj gluhih iz skupine je zaključilo šolanje, tisti ki so ostali, pa so povabili k sodelovanju svoje prijatelje in na Zavodu je resno začela delovati gledališka skupina mladostnikov, ki se je poimenovala KOLORITIS.

Gluhi imajo zaradi izgube sluha težave v komunikaciji predvsem na področju govornice, a imajo ravno zaradi tega izredno razvite sposobnosti nebesednega izražanja. Zato je gledališki medij kot izrazno sredstvo zelo pomemben, saj jim omogoča izražanje brez uporabe govornice, besede, z govornico telesa, mimiko, plesom, igro senc, maskami, glas-

bo in drugimi vizualnimi efekti. Ravno to vključujemo v novo predstavo V MODRI, ki se vsebinsko dotika socialnih in identitetnih problemov gluhe mladine.

Na podlagi dobrih izkušenj ter lepih spominov na srečanje s francoskimi vrstniki je želja po podobnih srečanjih in nastopanjih postala vedno večja. Začeli smo se udeleževati različnih domačih in mednarodnih festivalov, kjer smo spoznali, tako otroci in mladostniki kot tudi mladinski voditelji, kako pomembno je, da se vrstniki z enakimi interesi srečujejo, izmenjujejo izkušnje in se med seboj povezujejo. Predvsem pa je to pomembno za gluhe, ker jih v svetu ni veliko in imajo kljub različnim narodnostnim koreninam precej podobnih lastnosti, ki jih povezuje kultura gluhih. Mladostniki, ki so bili udeleženi mladinske izmenjave s Francozi, so nas vedno znova prosili, da zopet pripravimo program izmenjave. Odločili smo se, da tokrat k sodelovanju povabimo več gluhih gledaliških skupin iz Evrope. Napisali smo razpis in ga po internetu in pošti poslali različnim organizacijam, ki delajo z gluhih. Žal direktnih naslovov zelenih skupin nismo dobili. A kljub vsemu sta se na razpis javili dve skupini mladostnikov: ena iz Španije in ena iz Litve. S pomočjo sodobne tehnologije (računalniki, mobilni telefoni, telefaksi ...) smo sestavili program mladinske izmenjave, ki bo potekala na našem Zavodu junija 2003.

Da bi lahko želje naših mladostnikov in otrok v čim večji meri izpeljali, smo se odločili, da ustanovimo društvo. Naše društvo TAKA TUKA združuje otroke, mlade in odrasle, ki imajo željo po družini in kulturnem ustvarjanju. Nekateri med njimi ne slišijo, ali pa je njihovo sprejemanje slišane besede oteženo, drugim pa je dano, da to zmorejo. V ospredje stopijo komunikacije druge vrste in z njihovo pomočjo izražanje, ki je posebno: gib, mimika, vizualni efekti, igre senc, otožen in nasmejan obraz. Vse to je podlaga za naše kulturno ustvarjanje, ki vključuje gledališko, plesno, glasbeno in slikarsko dejavnost. Skrbimo za ustvarjalno preživljanje prostega časa mladih ter skušamo premagati drugačnost, tako da jo sprejmemo in vključimo v naš vsakdan.

Pomembno

iz Nacionalne agencije programa Mladina

Srečanje mladinskih organizacij treh sosodnjih dežel v Radovljici (3.– 6. julij 2003)

V novembru 2002 so bila Nacionalnim agencijam programa MLADINA v državah, ki pristopajo k EU in v državah članicah EU, ki mejijo na države, ki pristopajo v EU, dodeljena dodatna denarna sredstva za projekte mladih.

Slovenija je pridobila dodatnih 100.000 evrov, s katerimi se lahko financirajo projektih mladih iz Slovenije in mladih, ki prihajajo iz sosodnjih regij Italije in Avstrije. Pri tem lahko sodelujejo vse regije v Sloveniji, dve regiji iz Italije (Veneto in Julijska krajina) ter tri regije iz Avstrije (Koroška, Štajerska in Gradiščanska).

Denar lahko pridobijo za projekte v okviru Akcije 1, Akcije 2 in Akcije 5 oziroma Mladinske izmenjave, Prostovoljno službo v tujini in seminarje, usposabljanja, študijske obiske in podobne podporne aktivnosti. Pri tem načeloma veljajo isti pogoji kot veljajo za vse projekte pri programu MLADINA, določena odstopanja so povezana z možnostjo izvajanja mladinskih izmenjav v dveh delih ali krajša obdobja prostovoljne službe, s čimer želi Evropska komisija povečati motivacijo mladih za sodelovanje.

Z namenom spodbujanja sodelovanja mladih iz Slovenije z mladimi, ki živijo le preko meje, Nacionalna agencija pripravlja krajše, tridnevno srečanje, ki bo udeležencem ponudilo priložnost, da se spoznajo, predstavijo delo svoje organizacije, svoje ideje, izmenjajo izkušnje o delu na področju mladine, poiščejo možne ovire za sodelovanje preko meje, predvsem pa rešitve za večje sodelovanje v bodočnosti.

Na srečanju pričakujemo 24 udeležencev iz Slovenije, Italije (Veneto in Julijska Krajina) in Avstrije (Koroška, Štajerska in Gradiščanska), ki prihajajo iz mladinskih organizacij ali organizacij, ki delajo z mladimi. Udeleženci naj bi poznali delo svoje organizacije in bili motivirani za razvijanje različnih možnih idej o projektih mladih v okviru programa MLADINA ali v okviru drugih možnih oblik sodelovanja.

Srečanje bo potekalo med **3. in 6. julijem 2003**, v **Radovljici**.

Vstop Turčije v program MLADINA

V letu 2004 bo tudi Turčija postala programska država pri programu MLADINA; sodelovanje s turškimi organizacijami pa je možno že v letu 2003. Organizacije lahko predložijo projekte mladinskih izmenjav, kjer veljajo isti pogoji kot veljajo za mladinske izmenjave z drugimi programskimi državami.

Evalvacija programa Mladina in pregled sodelovanja v podpornih aktivnostih Nacionalne agencije programa Mladina

Nacionalna agencija programa Mladina je decembra 2002 povabila organizacije, ki so že sodelovale v programu Mladina, da izpolnejo vprašalnik Evropske Komisije in tako podajo mnenja in izkušnje o programu Mladina. Povzetek vprašalnikov, ki so jih organizacije vrnille Nacionalni agenciji in ki je bil posredovan Evropski Komisiji skupaj s kopijami izpolnjenih vprašalnikov je na voljo na spletni strani <http://mladina.movit.si/povzetek.doc>.

Knjižnica Nacionalne agencije programa Mladina

V Nacionalni agenciji programa Mladina je na voljo knjižnica, ki obsega knjige, revije in poročila s področja mladinske politike, mladinskega dela in mladinskih struktur, programa Mladina in drugih programov Evropskih skupnosti. Vso literaturo si je moč izposoditi na dom, za obisk knjižnice pa je potrebna predhodna najava po tel.: 01/4268-561 ali po e-pošti: euodesk@mladina.movit.si.

Koledar nekaterih aktivnosti v prihajajočih mesecih

Aktivnost	Okvirni datumi	Kraj izvajanja
Srečanje mladinskih organizacij treh sosodnjih dežel v Radovljici	3. – 6. julij 2003	Slovenija
Nacionalni seminar za razvijanje projektov mladinskih pobud, 2. del	25. – 26. september 2003	Slovenija
Dvostranski seminar za iskanje partnerskih organizacij za spodbujanje projektov sodelovanja Slovenije in sosodnjih regij Italije	oktober 2003	Slovenija
Tečaj usposabljanja za razvoj EVS projektov z jugovzhodno Evropo	11. – 16. november 2003	Hrvaška
Tečaj usposabljanja za mladinske delavce, ki delajo z mladimi z manj priložnostmi z namenom spodbujanja projektov mladinskih izmenjav in uporabe novih metod dela z mladimi	november 2003	Avstrija
Tečaj za organizacije, ki pripravljajo gostiteljske in pošiljajoče projekte Evropske prostovoljne službe	november 2003	Romunija
Mednarodni tečaj usposabljanja za spodbujanje projektov mladinskih izmenjav, ki vključujejo športne aktivnosti kot metodo za delo z mladimi	marec 2004	Slovenija
Bitrimulti usposabljanje za spodbujanje projektov mladinskih izmenjav	marec 2004	Italija